

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 15. janúar 2026

Málsnúmer: 202512-0032

AEP/BK/OKV/IAS

Efni: Ferðapjónusta og frístundabyggð að Laxárbakka. Matsáætlun.

Vísað til erindis Skipulagsstofnunar frá 16. desember 2025 þar sem óskað er umsagnar Náttúrufræðistofnunar um matsáætlun fyrir ferðapjónustu og frístundabyggð að Laxárbakka.

Laxárbakki Resort ehf. áformar uppbyggingu ferðapjónustu á jörðinni Laxárbakka á sunnanverðu Snæfellsnesi, í Eyja- og Miklaholtshreppi. Áformin felast í byggingu á 45 herbergja hóteli, heilsumiðstöð, veitingastað, þjónustu- og starfsmannahúsi og á allt að 19 stakstæðum frístundahúsum sem byggð verða í samræmi við eftirspurn. Gert er ráð fyrir að uppbyggingin geti hafist á árinu 2027 og fari fram í áföngum.

Náttúrufræðistofnun gaf umsögn um matskyldu framkvæmdarinnar þann 3. mars 2025 og benti þar á að svæðið hefur mjög hátt náttúruverndargildi. Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina og gerir eftirfarandi athugasemdir við fyrirhugað umhverfismat:

Þónokkrar úttektir hafa verið gerðar á gróðri í tengslum við fyrirhugaðar framkvæmdir. Fyrsta athugun var unnin af Árna Bragasyndi og fór fram snemmsumars árið 2024. Sú úttekt þótti ófullnægjandi þar sem votlendisplöntur eru yfirleitt síðspróttar og illgerlegt að greina þær til tegunda með vissu of snemma á vaxtartímabilinu. Önnur æðplöntuskráning var unnin af Náttúrustofu Suðausturlands þann 15. september 2025 þar sem bent var á að endurbætt vistgerðakort frá úttektinni 2023 var ekki fullnægjandi og mun meira votlendi á svæðinu en kortið sýndi. Því fór Borgþór Magnússon, vistfræðingur, í vistgerðaúttekt 13. og 17. október 2025 og liggur fyrir uppfært kort af vistgerðum sem sýnir að 85% jarðarinnar er votlendi. Er það í nokkuð góðu samræmi við þá uppfærslu sem nú er í vinnslu á Náttúrufræðistofnun.

Gróðurúttektir í verkefninu hafa allar farið fram utan þess tímabils þegar votlendisplöntur eru á hástigi vaxtar yfir sumarið, frá miðjum júlí fram í miðjan ágúst og spyrja má hvort þessar úttektir séu nægjanlegar til að gera flóru svæðisins góð skil. Er það ályktun úttektaraðila Náttúrustofu Suðausturlands að það sé ekki raunin þar sem gróður var kominn í sinu eftir sumarið þegar úttektin fór fram og ekki var hægt að greina til tegunda að fullnustu. Eins reyndist vera mun meira votlendi á svæðinu en gert hafði verið ráð fyrir við undirbúning úttektarinnar og því er það niðurstaða úttektaraðila að mun meiri tíma þurfi á vettvangi til að skrá æðplöntur í votlendinu svo að fullnægjandi teljist.

Náttúrufræðistofnun tekur undir þessa ályktun og leggur til að ítarlegri æðplöntuskráning verði unnin í landi Laxárbakka á vaxtartíma gróðurs þar sem tekið er tillit til nýrra upplýsinga um útbreiðslu votlendisvistgerða og fyrirhugaðra framkvæmda. Er þetta einkum mikilvægt í ljósi þess að fyrir liggja fáar skráningar æðplantna frá svæðinu í gagnagrunnum Náttúrufræðistofnunar og að svæðið hefur að geyma mjög víðfeðmt, lítt raskað votlendi á láglandi sem fellur undir sérstaka vernd skv. 61. grein laga

um náttúruvernd (60/2013) sem forðast ber að raska nema brýna nauðsyn beri til. Því ber að vanda til verka við matsvinnu.

Að auki má benda á að í viðmiðum fyrir mat á gróðri og vistgerðum ætti að hafa til hliðsjónar: Auglýsinga um friðun æðplantna, mosa og fléttna ([Nr. 1385/2021](#)). Í gagnagrunnum Náttúrufræðistofnunar eru upplýsingar um að válistategundin safastör (*Carex diandra* - NT) finnist í nágrenninu en hún er votlendistegund. Eins finnst sandlæðingur (*Glax maritima* - VU) í fjörum leirulónsins en tegundina er einkum að finna á sjávarfitjum.

Líkt og fram hefur komið áður, er þarna um að ræða gríðarlega mikilvægt búsvæði fugla, bæði á landi og í fjörum. Leirurnar eru mikilvægar allan ársins hring og hafa sést stórir hópar vaðfugla á svæðinu og sem dæmi má nefna að hátt í þúsund rauðbrystingar hafa sést við ósa Straumfjarðarár (Guðmundur A. Guðmundsson, óbirt gögn) og hundruðir tjalda hafa sést í fjörunni yfir vetrartímann (Böðvar Þórisson, óbirt gögn).

Miðað við fyrirbyggjandi gögn er ljóst að það finnst stórir hópar vaðfugla á svæðinu en breytilegt getur verið hvar þeir halda sig. Fram hafa farið fjörutalningar síðsumars og að hausti en, líkt og úttektaraðili bendir á, þá er það ekki fullnægjandi. Til að ná yfir notkun fugla á svæðinu þurfa að fara fram tíðar talningar að vori til, á tímabilinu 20. apríl - 31. maí, þar sem breytileiki í fjölda á milli talninga getur verið mjög mikill. Sérstaklega er mikilvægt að ná nokkrum talningum á stórstraumsfjöru. Nákvæm tíðni talninga að vori og val á útsýnisstöðum til talninga þarf að fara fram í samráði við Náttúrufræðistofnun vegna viðkvæmni arnarvarps á þeim árstíma.

Endurtaka ætti einnig talningar síðsumars/að hausti, líkt og úttektaraðili stingur upp á, eða frá seinnipart júlí fram til loka september. Þá þurfa að fara fram nokkrar talningar yfir veturinn til að kanna dreifingu tjalda á svæðinu, bæði þegar er stórstreymi og smástreymi.

Nú þegar hafa farið fram mófuglatalningar sem staðfesta mjög mikinn þéttleika mófugla, líkt og við mátti búast. Til mófugla teljast einkum vaðfuglar en flestar vaðfuglategundir sem hér verpa teljast til svokallaðra ábyrgðartegunda Íslands vegna þess hve hátt hlutfall stofna þeirra nýta Ísland til varps. Þrátt fyrir stóra stofna eru ýmsar hættur sem steðja að vaðfuglum á Íslandi, einkum landnotkun sem leiðir til þess að búsvæði þeirra skerðast (Tómas Grétar Gunnarsson 2020). Fyrir utan beint búsvæðatap sem uppbygging getur haft í för með sér, forðast líka margar tegundir vaðfugla ýmis mannvirki sem lýsir sér þannig að þéttleiki þeirra er minni nær slíku en fjær (Pálsdóttir o.fl. 2024). Merki eru um fækkun í stofnum vaðfugla og nú er það svo að fimm af sjö algengustu tegundum vaðfugla hérlandis eru metnar vera í nokkurri hættu (VU) á nýuppfærðum [válista fugla](#). Því er mjög mikilvægt að við ákvarðanir um uppbyggingaráform sem fela í sér rask að tekið sé ríkt tillit til búsvæða vaðfugla og helst forðast rask á vaðfuglaríkum svæðum.

Í því sambandi skal bent á að Ísland er aðili að alþjóðlegum samningum um verndun lífríkis og þar ber hæst Samningur Sameinuðu Þjóðanna um líffræðilega fjölbreytni (Convention on Biological Diversity), Bernarsamningurinn um verndun tegunda og vistgerða í Evrópu og AEWA-samningurinn um farfugla. Með aðild sinni hefur Ísland skuldbundið sig að tryggja verndun tegunda og búsvæða og er afar brýnt að sveitarfélög hugi að þessum skuldbindingum við skipulag landnotkunar.

Þá þarf að taka tillit til þess að langflestar tegundir fugla eru friðaðar á varptíma og tekur sú friðun einnig til eggja og hreiðra þeirra (Lög nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum). Að þessu þarf að huga við framkvæmdir og forðast jarðrask á varptíma.

Frístundahús voru færð þar sem þau voru að miklu leyti staðsett í votlendi. Miðað við vistgerðakort í skýrslu úttektaraðila (3. mynd) fæst þó ekki betur séð en að þau séu enn að miklu leyti í votlendi og á það sama við fyrirhugað hótél. Auk þess eru húsinn nú dreifðari þannig að áhrifasvæði þeirra er núna

jafnvel meira en áður var en sýnt hefur verið fram á að margar tegundir vaðfugla eru í lægri þéttleika í nánasta umhverfi við sumarhús og ná þau áhrif að lágmarki um 200 m. (Pálsdóttir o.fl. 2024).

Eins og fram hefur komið er hafarnaróðal á svæðinu. Þrátt fyrir að bent hafi verið á að uppbyggingin sé skipulögð of nálægt óðalinu fæst ekki betur séð en að hún hafi verið færð enn nær í nýju skipulagi. Jafnvel þó að uppbyggingin fylgi lögum um 500 m fjarlægð frá hafarnarhreiðrum er ljóst að hætta á truflun fyrir hafernina verður til staðar og mögulega mikil, sérstaklega í ljósi þess að þeir hafa hingað til verið í tiltölulega óröskuðu búsvæði með tilliti til mannaumferðar. Meðal annars hefur verið bætt á skipulagið vegi og gönguleið sem er líklegt til að auka enn frekar truflun fyrir varpparið.

Svæðið sem um ræðir er meðal annars innan mikilvægra fuglasvæða, á náttúruminjakrá sem aðrar náttúruminjar og auk þess tilnefnt til B hluta náttúruminjasrár. Hér fer ekki á milli mála að svæðið hefur gífurlegt mikilvægi þegar kemur að fuglalífi og náttúru. Svæðið er að mestu leyti óraskað og að megninu til votlendi. Umfangsmikil uppbygging eins og hér er lögð til myndi án efa hafi veruleg neikvæð áhrif á fuglalíf á svæðinu, þar sem hún myndi fela í sér búsvæðaeysingu, jaðaráhrif á búsvæði nálægt miklum fjölda mannvirkja og aukna truflun vegna umferðar fólks og þyrfluferða.

Náttúrufræðistofnun telur hæpið að færa rök fyrir því að breytingar hafi verið gerðar í nafni þess að lágmarka áhrif á gróður- og dýralíf á svæðinu og er erfitt að sjá hvernig eðli og umfang fyrirhugaðrar uppbyggingar, sem mun m.a. fela í sér allt að 5 þyrfluferðir á dag, geti farið saman með náttúruvernd á þessu viðkvæma og verðmæta lífríkissvæði. Þá skal einnig tekið fram að mörk um fjarlægð milli vatns og mannvirkja (50 m) í skipulagsreglugerð eru ekki endilega nægjanleg til að tryggja viðunandi fuglavernd þegar um ríkuleg fuglasvæði er að ræða.

Náttúrufræðistofnun mælir eindregið með að settur verði fram valkostur til samanburðar sem felur í sér að uppbygging verði eingöngu á austurhluta svæðisins og umfang ráðist af því að lágmarka rask á samfelldu votlendi. Varhugavert fordæmi gæti skapast af því að heimila óbreytt áform á þessu verðmæta náttúruminjasvæði.

Heimildir

Pálsdóttir, Aldís E., José A. Alves, Jennifer A. Gill, Snæbjörn Pálsson, Verónica Méndez, and Tómas G. Gunnarsson. "Introduction of Summer Houses into Semi-Natural Habitats: Impacts on Ground-Nesting Birds." *Animal Conservation* 27, no. 5 (2024): 648-58. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/acv.12938>. <https://zslpublications.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/acv.12938>.

Tómas Grétar Gunnarsson. (2020). Búsvæði og vernd íslenskra vaðfugla. *Náttúrufræðingurinn*, 90(2–3), 145–162.

Virðingarfyllst,

Ingvar Atli Sigurðsson

jarðfræðingur